

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГІРНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА АЕРОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни циклу навчальних дисциплін самостійного вибору ВНЗ для професійної та практичної підготовки студентів

«ПСИХОЛОГІЯ КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЙ»

Галузь знань: – 0503 Розробка корисних копалин
Напрямок підготовки: – 6.050301 Гірництво
Спеціальність: – 7.05030101 «Розробка родовищ
– 8.05030101 корисних копалин» (ОПГ)

Освітньо кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр

РОЗГЛЯНУТО

на засіданні кафедри
«Охорона праці та аерологія»
Протокол № 6 від 13. 02. 12 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні навчально-видавничої
ради ДонНТУ
Протокол № від .2012 р.

Донецьк-2012

УДК 622.41 (071)

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Психологія критичних ситуацій» для студентів за напрямом підготовки 6.050301 «Гірництво» (ОПГ)
/ Сост.: Ніколаєв Е.Б. – Донецьк: ДонНТУ. – 2012. – 14 С.

Викладено зміст дисципліни, наведені методичні рекомендації до самостійного вивчення курсу, контрольні питання по самоперевірці отриманих знань, указані друковані посібники, де висвітлюється матеріал усіх тем програми, методичні рекомендації щодо їх виконання і самостійної роботи з усіх тем робочої програми дисципліни «Психологія критичних ситуацій».

Укладач: доц. Е.Б.Ніколаєв

Відповідальний
за випуск: проф. Ю.Ф. Булгаков

ВВЕДЕННЯ

Критичні, надзвичайні ситуації одержують у сучасних соціально-політичних умовах усе більш широке поширення. Усе частіше діти й дорослі попадають в умови техногенних катастроф, стихійних лих, зазнають насильству, стають заручниками. Тому інтерес до психології екстремальних ситуацій у сучасному світі неухильно росте, як серед політиків, соціологів, філософів, так і серед працівників промисловості. Психологія критичних ситуацій становить до теперішнього часу один з найважливіших розділів прикладної психології, який містить у собі як діагностику психічних станів людини, що переживає або пережило надзвичайні обставини, так і напрямки, методи та техніки психологічної допомоги.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Робоча програма дисципліни «Психологія критичних ситуацій» є основним документом, який охоплює всі види роботи при вивченні курсу студентами і відтворює основні методичні установи кафедри.

Робоча програма дисципліни створена на підставі таких документів:

Учбово-професійної програми вищої освіти Міністерства освіти та науки України по професійному напрямку «Гірництво»;

Робочий навчальний план підготовки фахівців по напрямку - 0503 «Гірництво».

Спеціальність: 7.05030101; 8.05030101 «Розробка родовищ корисних копалин» (ОПГ); Освітньо кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр

В робочій програмі викладена послідовність вивчення тем дисципліни з урахуванням їх взаємозв'язку та методикою викладання.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Основним завданням дисципліни «Психологія екстремальних і критичних ситуацій» є вивчення студентами специфічних аспектів майбутньої професійної діяльності при роботі в умовах критичних (надзвичайних (НС), аварійних, ризиконебезпечних) ситуацій; професійного середовища що постійно змінюється, у т.ч. з'ясування суті й змісту психологічної стійкості особистості, способів її формування й підтримки; формування навичок надання психологічної самопомоги й допомоги потерпілим.

МЕТОЮ викладання дисципліни є формування сучасного мислення та системи спеціальних знань у галузі психології критичних ситуацій, формування розуміння концептуальних основ організації безаварійного виробництва, з відсутністю надзвичайних ситуацій та створення безпечних умов праці людини на кожному робочому місці, у тому числі робот, що пов'язана з ризиконебезпечною діяльністю гірничих професій.

Особливі й екстремальні умови, у яких може виявитися будь-яка людина, часто викликають психічну напруженість. В одних це супроводжується мобілізацією функціональних ресурсів і адаптацією до виниклої ситуації, в інших – зниженням рівня працездатності, погіршенням стану здоров'я, психологічними (професійними) стресами, зниженням рівня психічного здоров'я. Залежить це багато в чому від індивідуальних особливостей особистості, стійкості до стресу, умов професійної діяльності, поінформованості про події, що відбуваються, розуміння ступеня небезпеки й інших особливостей.

У всіх важких ситуаціях (природні катаклізми й техногенні катастрофи, шляхово-транспортні й авіаційні події і т.д.) важливу роль відіграють несприятливі фактори, що впливають на людину в конкретній ситуації. Для того щоб послабити негативний вплив цих факторів на людину й мінімізувати рівень психологічної травми, необхідна цілеспрямована підготовка до дій у подібних умовах, формування психологічної стійкості й навичок надання психологічної допомоги.

ПРЕДМЕТОМ дисципліни «Психологія критичних ситуацій» є психічні явища людини, що виникають під час критичних ситуацій трудової діяльності і впливають на її психіку, загальні закономірності, принципи формування, розвитку та усунення цього впливу.

Поставлена мета вивчення дисципліни передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування впливу КС на психологію поведінки людини, побудови моделей екстремальних ситуацій в предметно-професійній діяльності й повсякденно-побутовому житті, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення впливу КС, збереження й відновлення професійного здоров'я.

Тому ЗАВДАННЯМ викладання курсу є потреба науково обґрунтувати загальні основи психології критичних ситуацій, впливу КС на психологію людини; розкрити психологічні особливості поведінки людини у надзвичайних ситуаціях різного характеру; з'ясувати механізм дії професійної діяльності на особистість фахівця, що працює в умовах високого ризику КС; засвоїти засоби надання психологічної (екстреної медико-психологічної) допомоги потерпілим в екстремальній ситуації; розкрити сутність моделі поведінки начальницького складу під час роботи з населенням.

Дисципліна «Психологія критичних ситуацій» вимагає для свого якісного освоєння глибокого знання гуманітарних дисциплін, а також спеціальних технічних питань, вивчених студентом раніше. В ролі дисциплін, які забезпечують її виступають учбові дисципліни: “Основи психології”, «Психологія безпеки праці», “Безпека життєдіяльності”, “Цивільна оборона” та “Охорона праці у галузі”

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні психологічні поняття й теоретичні підходи до вивчення критичних ситуацій професійної діяльності й людини як суб'єкта професійної діяльності.
- особливості психології екстремальних і критичних ситуацій;
- психічний стан людини в надзвичайних ситуаціях;
- вплив критичних ситуацій на психологію поведінки людини;
- механізми психологічної адаптації до екстремальної ситуації;
- психологію натовпу в екстремальних ситуаціях
- основи регуляції психічного стану.

Студент повинен розуміти:

- с сучасними досягненнями теорії й практики в області психології екстремальних ситуацій;
- с основами психологічної профілактики професійного стресу й корекції несприятливих психічних станів;
- с можливостями застосування психологічних технік і особистими обмеженнями при наданні допомоги потерпілим у КС;
- с основами психологічної реабілітації.

Вивчивши курс, студент повинен вміти:

- самостійно розбиратися в постановці й вирішенні проблем, пов'язаних із критичними ситуаціями професійної діяльності людини;
- співвідносити приватні завдання, що виникають у практиці психологічного супроводу конкретної професійної діяльності, з контекстом фундаментальних проблем, пов'язаних із критичними ситуаціями в різних сферах виробництва.

Після вивчення дисципліни «Психологія критичних ситуацій» студент **повинен мати навички:**

- визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням виникнення КС;
- будувати моделі (сценарії) поведінки людини у КС та її соціально-психологічні наслідки;
- оцінювати динаміку поведінки й психічний стан людей, що підверглись впливу стихійних лих і технічних катастроф; групову поведінку людей у надзвичайних ситуаціях за встановленими критеріями та показниками.
- приймати рішення з питань керування поведінкою й діяльністю людей у КС в межах своїх повноважень.

Вивчення дисципліни «Психологія критичних ситуацій» передбачає з'ясування майбутніми фахівцями з охорони праці, знання яких дозволить приймати вірні рішення у практичному житті..

Зміст навчальної дисципліни «Психологія критичних ситуацій» складений з урахуванням того, що студенти протягом навчання в технічному університеті прослухали теоретичні курси безпеки життєдіяльності, цивільний захист,

загальної психології, психології праці. Вона є їхнім логічним продовженням і вміщує теоретичні проблеми розвитку, навчання та виховання студентів, питання особистості та науково-педагогічної діяльності викладача, а також передбачає практичне оволодіння слухачами вміннями та навичкам навчальної роботи у ВНЗ.

Студент, який вивчає курс психології критичних ситуацій, мусить:

- засвоїти понятійний апарат цієї галузі психологічної науки:

- опанувати систему психологічних знань і набути практичних умінь аналізу й оцінки психологічних явищ, які породжуються умовами навчального процесу у ВНЗ:

- удосконалювати навички самостійної навчальної роботи, вміння опрацьовувати наукові літературні джерела;

Згідно з навчальним планом факультету і спеціальності вивчення курсу завершується отриманням заліку.

Загальний обсяг курсу «Психологія критичних ситуацій» становить 54 годин, з них 18 години – лекційні і 36 години відведено на самостійну роботу слухачів.

Залежно від навчального плану спеціальності розподіл годин може бути змінено, зокрема збільшено час на самостійну роботу.

Зміст самостійної роботи з курсу «Психологія критичних ситуацій» спрямований на поглиблення теоретичних знань, розвиток самостійного мислення і набування вмінь опрацювання наукової літератури. Все це має сприяти професійному самовизначенню майбутніх фахівців.

Від слухачів (спеціалістів, магістрантів) вимагається:

1. Ведення тематичного словника.

2. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (конспект, тези, план, таблиця, схема, висновки тощо і, з визначенням особистого ставлення до змісту роботи (за бажанням). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими працями, які слухач підібрав самостійно.

Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з певного питання в різних джерелах. Якщо наукові положення в них повторюються, можна лише анотувати статтю.

3. Висловити своє міркування щодо питань проблемного характеру, які подані до кожної теми. Вони спрямовані на усвідомлення актуальних проблем і пошук шляхів їх вирішення, заострення уваги на суперечностях, які залежать від конкретних умов педагогічного процесу і життєвих обставин.

4. Доцільно основний зміст кожної теми подати у вигляді таблиці або схеми, проаналізувати та доповнити запропоновані таблиці.

Наприкінці опрацювання курсу важливо дати самооцінку якості його засвоєння загалом (або окремих тем). Доцільно поставити собі конкретну оцінку. До того ж обов'язково зазначити свої критерії оцінювання та що було зроблено, щоб відповідати їм.

Важливо врахувати, що питання для самоперевірки не охоплюють повністю необхідних знань за курсом. Із всіх питань, які в процесі роботи над матеріалом курсу залишаються нез'ясованими, рекомендується звертатися на кафедру охорони праці й аерології.

Виходячи із цього, основне завдання курсу полягає в тому, щоб дати, майбутнім фахівцям спеціальні психологічні знання, сформувати навички й уміння, необхідні для профілактики негативного впливу інтенсивних психотравмуючих факторів, попередження травматизації, збереження й відновлення психічного здоров'я.

3. ЗМІСТ КУРСУ

ТЕМА 1. Введення. Предмет і зміст курсу. Історія виникнення й розвитку дисципліни.

Психологія критичних ситуацій, предмет і зміст курсу, його мета й завдання. Значення курсу для практичної діяльності фахівця із галузі охорони праці. Історія виникнення і розвитку дисципліни. Галузі, які займаються психологією критичних ситуацій. Поняття „ситуація” та „критична ситуація”.

Література: [1] с.4-8.

ТЕМА 2. Критична ситуація як ситуація що несе загрозу громадянину або органу влади. Класифікація критичних ситуацій.

Катастрофа, екстремальна ситуація, надзвичайна ситуація, криза: визначення, співвідношення понять та ознак. Типологія екстремальних ситуацій: по змісту діючих факторів, по характеру виникнення, по тривалості дії, по можливості вирішення, по ступені раптовості, по швидкості та масштабу поширення, по сфері життєдіяльності людей.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

ТЕМА 3. Критична ситуація як неможливість задоволення людиною життєво важливих потребностей. Види критичних ситуацій.

Стрес. Фрустрація. Конфлікт. Криза.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

ТЕМА 4. Вплив критичних ситуацій на психологію поведінки людини.

Суб'єкти екстремальних ситуацій. Групи суб'єктів екстремальних ситуацій. Первинні реакції людини на напружені та екстремальні ситуації. Вплив екстремальних ситуацій на пізнавальні процеси людини. Активна та пасивна форми поведінки людини в напружених та екстремальних ситуаціях, їх переваги та недоліки.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

ТЕМА 5. Психічний стан в надзвичайних ситуаціях.

Паніка, надмобілізація, психогенна анестезія, посттравматичний синдром. Психологічний стан в професійній діяльності людини. Стомлення, напруженість, стрес, монотонія, тривожність, стомлення та перевтомлення, відсутність мотивації. Основні види, причини та ознаки. Методи зниження небезпеки, небажаних наслідків надзвичайних ситуацій. Режим праці та відпочинку. Комплекс рекомендацій з профілактиці стомлення та відновлення працездатності людини.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

ТЕМА 6. Психологія натовпу в екстремальних ситуаціях. Паніка.

Характеристика натовпу, механізм та причини виникнення. Види натовпу та його структура. Психофізіологічний механізм паніки. Класифікація паніки по масштабах, глибині охопата, тривалості, деструктивним наслідкам. Причини виникнення та механізми розвитку паніки. Комплекс факторів перетворення організованої групи в панічний натовп. Феномен „Чернобильської радіаційної паніки”. Засоби боротьби з панікою. Правіла поведінки в натовпі.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

ТЕМА 7. Управління поведінкою та діяльністю людей – жертв критичних ситуацій.

Навчання проблем забезпечення безпеки та виховна робота по формуванню у свідомості людини обережності, попередженню та розумної поведінки у аварійних та надзвичайних ситуаціях. Методи профілактики панічних реакцій. Аналіз особливостей виникнення та течії різних форм індивідуальних та групових форм страху і паніки. Профвідбір осіб для роботи на небезпечних видах праці та керівників виробничих колективів; особистостей із підвищеним рівнем ризику, які схильні до створення нещасних випадків і до неадекватним діям у загрозової ситуації.

Література: [1] с. 22-39, 243-245; [2] с. 280-286; [3] с. 272-315; [4] с. 43-44, 47-48,

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів передбачає:

- систематичне відвідування аудиторних занять, ведення конспекту лекцій,
- своєчасне вивчення лекційного матеріалу і методичної літератури, що рекомендується дійсною програмою;

Рівень засвоєння поточного навчального матеріалу під час лекцій і в результаті самостійної роботи студентів визначається шляхом бесіди та опитування під час практичних занять.

По закінченню вивчення дисципліни здійснюється поточний контроль успішності і якості підготовки, що навчаються за допомогою проведення контрольних усних і/або письмових опитувань (співбесіди), тренінгів і ігрових вправ, розв'язку

практичних завдань, аналізу конкретних ситуацій, контролю виконання індивідуальних завдань.

Відвідування лекцій контролюється систематично. Звітність по відвідуваності лекцій – обов'язкова. За результатами усіх видів контролю на 7-й тижню проводиться атестація студентів, результати атестації передаються в деканат факультету .

ПИТАННЯ ПО ДИСЦИПЛІНІ «ПСИХОЛОГІЯ КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЙ»

1. Причини виникнення психології критичних ситуацій.
2. Предмет, цілі й завдання психології критичних ситуацій.
3. Що розуміється під словосполученнями: «критична ситуація», «надзвичайна ситуація», «екстремальна ситуація».
4. Загальні й відмінні особливості критичної ситуації (КС), надзвичайної ситуації (НС), екстремальної ситуації (ЕС).
5. Класифікації надзвичайних і екстремальних ситуацій, їх критерії.
6. Первинні реакції людини на екстремальні ситуації.
7. Критичні ситуації в житті людини, що породжують дефіцит змісту його подальшого життя.
8. Види КС у житті людини, стадії й різновиди.
9. Діяльність по подоланню життєвих КС.
10. Суб'єкти КС.
11. Вплив КС на психологію людини.
12. Як впливає професійна діяльність на особистість фахівця, що працює в умовах високого ризику КС?
13. Професійна деформація особистості й синдром емоційного вигорання в екстремальній діяльності.
14. Класифікація екстремальних психічних станів потерпілих у КС.
15. Первинні психічні реакції жертв КС.
16. Індивідуальні відмінності в реагуванні на екстремальну ситуацію.
17. Засобу масової інформації і їх роль у випадках надзвичайних ситуацій.
18. Типи поведінки людей у КС і ЧС.
19. Динаміка поведінки й психічного стану людей, що підверглись впливу стихійних лих і технічних катастроф.
20. Групова поведінка людей у надзвичайних ситуаціях. Феномен юрби.
21. Паніка, її види й причини виникнення
22. Типи панічних реакцій. Методи профілактики.
23. Психічні розлади й зміна особистості в результаті впливу екстремальних факторів.
24. Надання психологічної (екстреної медико-психологічної) допомоги потерпілим в екстремальній ситуації.
25. Керування поведінкою й діяльністю людей у КС.

5. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Ознайомлення студентів з критеріями оцінки знань під час поточного та підсумкового контролю є вимогою нормативних документів Міністерства освіти і науки України; Діагностика успішності навчання студентів є обов'язковою складовою частиною навчального процесу. Оцінка успішності засвоєння навчального матеріалу здійснюється на *багаторівневій основі*. Навчальні досягнення студентів оцінюються протягом залікового кредиту у відповідності до діючих стандартів і вимог ECTS і включають поточний контроль та підсумковий контроль.

Для контролю знань студентів з дисципліни **«Психологія критичних ситуацій»** можуть використовуватися наступні *форми роботи*:

Поточний контроль — оцінка в балах навчальної діяльності студентів за кожним навчальним елементом. Поточний контроль за засвоєнням матеріалу здійснюється у вигляді:

- оцінки захисту практичних робіт на практичних заняттях;
- оцінки наукових рефератів з актуальних проблем зовнішньоекономічної діяльності, підготовки наукових статей та виступів студентів на наукових конференціях та проблемних семінарах;
- оцінки практичних навиків та вмінь під час рішення задач;
- регулярної перевірки виконання індивідуальних самостійних завдань;

Проміжний контроль під час:

- перевірки виконання індивідуальних самостійних завдань;

Підсумковий контроль — залік у відповідності до діючих освітньо-професійних програм та навчальних планів. Підсумковий (вихідний) контроль знань та вмінь студентів може здійснюватися у вигляді:

- комплексної контрольної роботи наприкінці навчального семестру;
- заліку наприкінці навчального курсу.

Підсумкова оцінка формується як сума балів, отриманих студентом протягом залікового кредиту за всіма видами навчальної діяльності з урахуванням індивідуальних науково-дослідних завдань з наступним переведенням в оцінку за національною шкалою і шкалою ECTS.

ЗАРАХОВАНО:

- Тверді знання програмного матеріалу, правильні відповіді на всі питання комплексної контрольної роботи та на додаткові питання. Відсутні неточності при виводі формул та при використанні графічного аналізу. Уміння використовувати теоретичні знання для обґрунтування поведінки споживачів, конкурентів та різноманітних фірм в різних ринкових умовах.

- Знання програмного матеріалу, правильні відповіді на всі питання комплексної контрольної роботи та на додаткові питання, але кілька відповідей не зовсім повні або формулюються не чітко. Допускаються несуттєві неточності або при виводі формул, або при використанні графічного аналізу.
- Посереднє знання програмного матеріалу, слабе засвоєння важливих основних положень, правильні відповіді на дві третини питань комплексної контрольної роботи при взагалі правильні відповіді на додаткові питання. Мають місце неточності при виводі формул, або при використанні графічного аналізу.

НЕЗАРАХОВАНО:

Незнання значної частини програмного матеріалу, не відповідь або неправильна відповідь на половину і більш питань комплексної контрольної роботи та додаткових питань.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Юрьева Л.Н. Критические ситуации. – Днепропетровск, 1999. – 345 с.
2. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ника-центр, 2006. — 580 с.
3. Гуревич П.С. Психология чрезвычайных ситуаций: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
4. Психология экстремальных ситуаций / Хрестоматия. Сост. А.Е.Тарас, К.В. Сельченко. – М., АСТ: Харвест, 2001.
5. Блеер А.Н. Основы психофизиологии экстремальной деятельности (курс лекций). – М.: Анита Пресс, 2006.
6. Гостюшин А. Энциклопедия экстремальных ситуаций. - М., «Зеркало». 1994. 251с.
7. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.Л., Пономаренко З.А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. – Минск, 1985.
8. Психология масс: Хрестоматия. — Самара, 1998.
9. Розов В.И. Психологическое обеспечение деятельности в экстремальных ситуациях // Социальная психология, 2007. - № 4(24).- С.174-188.
10. Бодров В.А. Психологический стресс: развитие и преодоление. – М.: ПЕР СЭ, - 2006. – 2006 – 528 с.

Примітка: літературні джерела 1, 2, 3 та 4 є основними.

Визначення рейтингової оцінки студента

Загальна рейтингова оцінка студента **RD** визначається як сума рейтингових балів за кожний з видів навчальної діяльності за дисципліною протягом семестру з урахуванням заохочувальних та штрафних балів. Таким чином максимальна **RD** студента з дисципліни «Психологія безпеки праці» становить 110 балів.

Необхідною умовою допуску до заліку є:

- загальна рейтингова оцінка не менше 40 балів.

Студенти, які протягом семестру набрали від 40 до 60 балів зобов'язані виконувати залікову контрольну роботу (ЗКР). Студенти, які протягом семестру набрали 61 і більше балів отримують залікову оцінку без виконання ЗКР згідно шкали, наведеної в таблиці.

Таблиця

RD	Оцінка ECTS	Традиційна оцінка
95...100	A	зараховано
85...94	B	
75...84	C	
65...74	D	
60...64	E	
RD < 60	Fx	не зараховано
RD < 40 або не виконані інші умови допуску до заліку	F	не допущено

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за результатами:

основних (обов'язкових) видів робіт:

- 1) виконання 4-х домашніх завдань, виданих лектором;
- 2) виконання двох модульних контрольних робіт;
- 3) підготовки реферату.

додаткових видів робіт:

- 1) участі в конференціях, конкурсах тощо за тематикою дисципліни;
- 2) виконання завдань із удосконалення методичних матеріалів, практичних або інших робіт з дисципліни.

Система рейтингових (вагових балів) та критерії оцінювання

1. Виконання домашнього завдання, виданого лектором
Ваговий бал – 5.

Максимальна кількість балів за виконання всіх завдань становить 5 балів $\times 4 = 20$ балів.

Виконане домашнє завдання надається лектору або старості групи в призначений термін. У разі затримки до 2-х тижнів робота оцінюється у 3 бали. В разі затримки понад 2-х тижнів – 1 бал.

2. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 30.

Максимальна кількість балів за всі модульні контрольні роботи становить 30 балів $\times 2 = 60$.

МКР проводиться протягом 1 академічної години. Під час МКР студент повинен дати відповідь на 4 або 5 контрольних питань, що стосуються матеріалу модуля. Правильна повна відповідь на кожне питання оцінюється у 6 – 8 балів. Неточності у відповіді, помилки ведуть до зниження оцінки на питання до 1 балу. Неправильна відповідь або її відсутність – 0 балів.

3. Реферат.

Виконаний відповідно до теми реферат надається лектору у призначений термін. Максимальна кількість балів за правильно і вчасно підготовлений реферат становить 20 балів. Неточності, помилки ведуть до зниження оцінки за реферат до 10 балів. У разі затримки до 2-х тижнів правильно і вчасно підготовлена робота оцінюється у 15 балів. В разі затримки понад 2-х тижнів – 10 балів.

4. Додаткові бали.

За участь в олімпіадах, конкурсах за тематикою дисципліни, виконання завдань із удосконалення методичних матеріалів, практичних та інших робіт студенту надається до 10 заохочувальних балів.

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R = 20 + 60 + 20 = 100 \text{ балів}$$

